

ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARI İÇİN ENTELLEKTÜEL MÜLKİYET VE DİJİTAL İÇERİK HAKLARI, DÜZENLEME VE DİJİTAL ÖDEME SİSTEMLERİ

Yurtdagül ÜNAL* - Nevin SELÇUK**

GİRİŞ

Bilindiği üzere günümüzde bilgi kaynakları çok çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitli bilgi kaynaklarından birisi de elektronik bilgi kaynaklarıdır. Getirileri ve götürüleriyle birlikte hayatımıza girmiş olan elektronik bilgi kaynakları birçok şeyin üzerinde yeniden durulmasını, düşünülmesini gündeme getirmiştir. İşte bu, üzerinde detaylıca durulması gereken ve elektronik ortamın da işin içine girmesiyle format değiştiren konulardan birisi ise elektronik bilgi kaynakları için, entellektüel mülkiyet haklarıdır. Konu; entellektüel mülkiyet hakları, elektronik mülkiyet hakları, elektronik bilgi, elektronik kopyalama gibi çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bileşenlerin tanımları kısaca şöyle yapılabilir;

Entellektüel mülkiyet hakları, eser üzerindeki haklar ve komşu haklardan oluşmaktadır. Eser kavramı bilgisayar programlarını da içerecek biçimde, ilim ve edebiyat eserlerini, müzik eserlerini, güzel sanat eserlerini, sinema eserlerini ve veri tabanlarını da içeren işlenmeleri kapsamaktadır. Komşu haklar ise; icra sanatçıların, fonogram da denilen ses kaydı yapımcılarının ve radyo-televizyon gibi yayın organlarının icraları, tespitleri ve yayınları üzerindeki haklardan oluşmaktadır (Fikir..., 1995).

Elektronik mülkiyet hakları ise, elektronik ortamdaki bilginin yani makine tarafından okunabilen bilginin mülkiyet hakkıdır. Bu durumda "elektronik bilgi nedir"

* Arş. Gör., H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü

** Kütüphaneci, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Kütüphanesi

sorusu cevaplanacak olursa, makinece okunabilir formdaki bilgidir denilebilir. Elektronik (on-line) veri tabanlarını, floppy diskler ya da CD-ROM'ları, bilgisayar programlarını ve Internet ya da ulusal ağlar kanalıyla erişilen elektronik bilgiyi içine almaktadır (Norman 1994:171).

Elektronik bilgi, elektronik kopyalamayı ve bu da elektronik bilginin mülkiyet haklarını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda elektronik kopyalamaya değinilecek olunursa, makinece okunabilir formdaki çalışmaların depolanması, görüntülenmesi, çoğaltılması, dağıtımı ya da yeniden üretimidir. Bu da; optik tarrayıcılar kullanarak telif hakkı olan eserleri sayısallaştırmak, kağıt formatındaki eserleri kelime işlemciye aktarmak, çevrimiçi veri tabanlarından CD-ROM ya da floppy disklerden kağıt ortama aktarmak, veri tabanlarından doğrudan bilgisayara aktarmak, elektronik materyalleri yerel ağlara göndermek, faks ya da e-posta yoluyla bazı çalışmaları göndermek şeklinde gerçekleştirilmektedir (Norman 1994:171-172).

Bu çalışmada; elektronik telif hakkının kapsamından, konuyla ilgili çeşitli kurumlar ve çalışmalarından, elektronik bilgi kaynakları için telif hakkının ihlalini önlemek amacıyla ileri sürülen bazı çözümlerden, ödeme sistemlerinden ve Türkiye'deki durumdan bahsedilmeye çalışılacaktır.

ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARI İÇİN ENTELLEKTÜEL MÜLKİYET HAKLARI

Bilgi üretildikten sonra; kopyalanması, paylaşılması, dağıtımı çok kolay bir şekilde yapılabilmektedir. Teknoloji bu konuda insanlara sınırsız imkânlar sağlamaktadır; öyle ki yapılan kopyalama orijinaline hiçbir zarar vermeden yapılabilmekte ve hatta, hangisinin orijinal olduğu sorusunu bile akla getirebilmektedir. Bu da bilginin bir mülk olarak korunmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle her ülkede telif haklarıyla ilgili yasalar, çalışmalar mevcuttur ve gelişmelere paralel olarak yenileri de yapılmaktadır (Kurbanoğlu 1995:176). Burada gelişmelere paralelden kasıt teknolojidir. Çünkü teknoloji fikir ve sanat eserlerinin

kapsamını ve bu eserlerin kaydedildiği ortamları geliştirmekte ve değiştirmektedir. Bu değişimlerden birisi de bilginin karşımıza elektronik olarak çıkmasıdır. Tabii ki bu elektronik bilginin de bir hak sahibi vardır ve teknoloji bu hak sahiplerini tedirgin eden birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Şöyle ki; elektronik ortamdaki bilgiler de telif hakkı kanunları kapsamındadır ve bu bilgilerle ilgili her türlü çalışma hak sahibinin iznini gerektirir. Hak sahipleri çalışmalarını yanlış kullanımlardan korumak ve üzerinde entellektüel çaba sarfettikleri bu çalışmalarının karşılığını almak isterler (Norman 1994:172). Fakat henüz yasalar gerçek anlamda onlara yardım edebilecek durumda değildir. Mülkiyet haklarının ihlalinin bir suç olduğu bilinmekle birlikte, yasalar teknolojiyi geriden takip etmektedir. Elektronik bilginin hak sahibi olduğu gibi bir de kullanıcıları vardır. Onlar da bu çalışmaların çeşitli yollardan elektronik kopyasını elde etmek istemekte ve bunu doğal bir hakları olarak görmekte ve çoğu zaman da hak sahiplerine zarar vermediklerini düşünmekte ya da verdikleri zararın bilincinde değildirlir. Bu durumun tam tersi de olabilir. Yani kullanıcılar kasıtlı olarak da zarar verebilirler.

Hem maddi hem de manevi hakları zarar gördüğü için birçok hak sahibi çalışmalarını elektronik ortamda depolama konusunda isteksizdirler (Cornish 1993:13-14). Çünkü elektronik ortamdaki bilginin kontrolünü sağlamak oldukça güçtür. Bu durum hak sahipleri kadar yayıncıları da korkutmaktadır. Şöyle ki elektronik ortamdaki eserlerin yeniden yayımlanabilmesi gibi bir durum söz konusudur. Eser hırsızlığı riski artmakta ve kasıtlı ya da kasıtsız eserlerin değiştirilmesi, işlenmesi çok kolay bir şekilde yapılabilmektedir (Norman 1994:172).

Yayınevleri elektronik yayınları bir alternatif olarak görme eğiliminde olmakla birlikte, bu eğilimin ne kadar süreceği tartışılır. Mevcut telif haklarının basılı kaynakları koruduğu söylenebilirse de, elektronik bilgi kaynaklarının ve buna yönelik olarak da yayınevlerinin çıkarlarını koruduğu pek söylenemez (Tonta 1997:172).

Elektronik bilginin mülkiyet haklarıyla ilgili kişiler ya da kurumların kapsamını sadece yazarlar, kullanıcılar ve yayınevleriyle sınırlandırmak pek doğru olmasa

gerek. Bilgi hizmeti sunan kütüphaneleri de bu bağlamda ele almak gerekir ve kütüphanelerin telif hakları kapsamında cevaplaması gereken birçok soru vardır. Şöyle ki bir tarafta paylaşılmak amacıyla üretilen bilgi ve bu bilgiyi üreten ve üzerinde hakkı olan kişi ya da kişiler varken diğer tarafta ise bilgi edinme özgürlüğü olan ve bu özgürlüğü kullanmak isteyen kullanıcılar var. Kütüphanelerin varlık nedeni ise; hangi formatta olursa olsun üretilen bilgiyi düzenlemek, hazırlamak, erişime sunmaktır. İşte kütüphaneler bu misyonları yerine getirirken, kullanıcı ile üreticinin hakları açısından, telif hakları bağlamında hassas bir noktadırlar. Öyle bir denge kurmalıdırlar ki ne hak sahibinin ne de kullanıcının "hakları" zarar görsün. İşin içine kütüphaneler de girince, yayıncıların karşılaştıkları bir durum daha ortaya çıkmaktadır. Samuelson (1995) konuyla ilgili şöyle bir örnek vermektedir. Library of Congress herhangi bir eserin dijital kopyasını almaya karar verirse ve dijital koleksiyonun Kongre Kütüphanesine gelen herkese herhangi bir ödeme gerekmeden açık olduğu farzedilirse, kullanıcılar telif haklarını ihlal etmeden kütüphaneden dijital kopyayı ödünç almış oluyorlar ve kütüphane bu dijital kopyayı diğer kütüphanelere ve onların kullanıcılarına da verebilir. Yine hiçbir ücret gerekmez. Bu durumda bu dijital kopya ilk ve son satış olabilir. Yine Samuelson (1995) bu örneği daha ileri götürüp şöyle bir tablo çizmektedir. Amerikan Kongre Kütüphanesi bu dijital kopyayı derleme yasası gereğince de elde edebilir ve o zaman ilk satış diye bir şeyden bile söz edemeyiz.

Bu durumda kütüphanelerin "adil kullanım" ya da "eğitimsel amaçlı kullanım" ile ilgili haklarının nerede başlayıp nerede bittiğinin cevabını vermek oldukça güç olmaktadır. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi kütüphanelerin dijital kopyayı kullanıcılarına sunması "adil kullanım" hakkı içinde kabul edilirse, bu durumda hak sahibinin "hakları" nasıl aranacaktır?

Ayrıca elektronik bilgi yapısı gereği aynı anda her yere çok kolay bir şekilde gönderilebilir olduğu için ihlalin ulusal değil uluslararası bir problem olarak bakmak gerekir. Artık ülkeler arasında bir güven unsuru haline gelmiştir ve ABD ya da diğer bazı ülkelerin konuyla ilgili baskı yapmaları bu sebeptendir.

ELEKTRONİK MÜLKİYET HAKLARININ KAPSAMI

Bilgisayar programları bu kapsam içerisinde. Yedek kopya hariç bir bilgisayar programının izinsiz ya da lisans anlaşması olmadan çoğaltılması yasaktır.

Eğer veri tabanının içeriği telif hakkını içeren bir eser kapsıyorsa, bu elektronik veri tabanı da telif hakkı kapsamındadır. Veri tabanlarına erişim anlaşmaları kontrol edilmektedir. Bir veri tabanından herhangi bir bilgiyi indirmek bu anlaşmanın bir parçası olarak veri tabanının sahibinin izniyle ya da lisans anlaşmaları ile gerçekleştirilebilir. Bu iznin kapsamı ise veri tabanına göre değişir.

Kişisel kullanım için çalışma sonuçlarını indirmekte bir problem yoktur fakat bu veri tabanındaki herhangi bir verinin formatı değiştiriliyorsa, bu durumda eser sahibinin zarar görmesi söz konusudur.

CD-ROM'lar da aynı şekilde koruma altındadırlar. Bunlarda bir çalışmanın ya da o çalışmayı indirmek belirli koşullar altında gerçekleştirilmelidir. Dijital taramacılar da elektronik mülkiyet haklarının kapsamındadır. Telif hakkı olan bir eseri taramak da eser sahibinin haklarına zarar verebilir. Bu durum hem bu teknolojiyi kullanmak isteyen kullanıcılar için, hem de kontrolü kaybetmekten korkan hak sahipleri için büyük bir problemdir. Eser sahibinin izni olmadan telif hakkı kapsamındaki bir çalışmanın tamamı taranamaz. Faks ve e-posta da bu kapsamda değerlendirilmektedir (Norman 1994:173-175).

ENTELEKTÜEL MÜLKİYET HAKLARIYLA İLGİLİ KURUMLAR VE ÇALIŞMALARI

Gerek ulusal gerekse uluslararası entelektüel mülkiyet haklarının korunması ile ilgili çeşitli kurumlar ve bu kurumların çeşitli çalışmaları vardır. WIPO (World Intellectual Property Organization) bunlardan birisidir. WIPO 20 Aralık 1996'da elektronik ortamdaki mülkiyet haklarını da içerecek şekilde iki uluslararası anlaşma hazırlamıştır. Bunlardan ilki "WIPO Telif Hakları Anlaşması"dır.

Anlaşmanın özel olarak ele aldığı konular şunlardır;

- bilgisayar programları,
- veri tabanları,
- ekonomik haklar,
- fotoğrafların korunması,
- hak sahibinin yetkilerine getirilen istisnalar,
- entellektüel hakları koruyucu teknolojik araçlarla ilgili kurallar,
- entellektüel haklarla ilgili bilgilerin korunmasını sağlayıcı ilkeler. (Bendzel

1998)

Diğer anlaşma ise “WIPO İcra Sanatçıları ve Fonogramlar Anlaşması”dır. Bu da;

- manevi hakları,
- ekonomik hakları,
- hak sahibinin yetkilerine getirilen istisnaları,
- koruma sürelerini,
- hakları koruyucu teknolojik araçlarla ilgili kuralları,
- haklarla ilgili bilgilerin korunmasını sağlayıcı ilkeleri

düzenlemektedir (Bendzel 1998).

Avrupa Birliği Komisyonu'nun da konuyla ilgili 1995 yılında yapmış olduğu bir çalışması mevcuttur. “Enformasyon Toplumunda Eser Sahibinin Hakları ve Komşu Haklar” adı altında yayınlanan bir yeşil kitap (green paper). Bu çalışma yeni teknolojilerin eser sahibinin hakları ve komşu haklar açısından irdelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

1996 yılında Avrupa Birliği Komisyonu'nun yayımladığı bir tebliğde ise;

- elektronik ortamdaki eserleri çoğaltma hakkı ve bununla ilgili yasal düzenlemeler,
- elektronik ortamla ilişkili olarak umuma arz etmenin kapsamının ne olacağından,
- teknik kimlik saptama ve koruma sistemlerinin bütünlüğünden,

- dağıtım hakkı ve hakkın tüketilmesinden bahsedilmektedir.

CITED (Copyright in Transmitted Electronic Document) da elektronik mülkiyet haklarının kontrolüyle ilgilenen bir diğer konsorsiyumdur. Dijital olarak saklanan ve işlem gören mülkiyet hakkı olan eserin kopyalanmasının kontrolüyle ilgili bir projesi mevcuttur. Ayrıca CITED teknik ve yasal sorunlar için de başvurulabilecek bir konsorsiyumdur (Cornish 1993).

Kullanıcı ile mülkiyet hakkı sahibi arasında köprü görevi gören diğer bir organizasyon ise Copyright Clearance Center (CCC)'dir. Bu organizasyonda mülkiyet haklarının korunması için anlaşmalara dayanan lisans programları önermektedir (Weiner 1997).

28 Ekim 1998'de ABD Başkanı Clinton tarafından *"The Digital Millennium Copyright Act of 1998"* (DMCA) imzalanmıştır ve kanun daha önce bahsedilen *WIPO Copyright Treaty* ve *WIPO Performances and Phonograms Treaty* adlı iki WIPO anlaşmasını uygulamaya koymaktadır.

CORDS (Copyright Office Electronic Registration and Deposit System) ise diğer bir sistemdir. Library of Congress, US Copyright Office ve CNRI (Corporation for National Research Initiatives) ile birlikte çalışmaktadır. A.B.D. de bu sistem kullanılarak ilk dijital depozit gerçekleştirilmiştir. Şu şekilde yapılmıştır; kişi özel geliştirilmiş on-line görüşme formunu doldurarak başvurusunu yapmakta ve forma eserin dijital kopyasını da eklemektedir. Her ikisini de dijital olarak imzalayıp Internet üzerinden Copyright Office'e göndermekte ve işlem birkaç dakikada tamamlanmaktadır (Copyright ..., 1997).

ELEKTRONİK MÜLKİYET HAKLARI İLE İLGİLİ ÇÖZÜMLER

Elektronik mülkiyet haklarının ihlalinin çözümü yine teknolojinin kendisinde görülmektedir. Bu konuyla ilgili tek bir çözüm yolu da bulunmuş değildir. Fakat dijital imza gibi çeşitli öneriler vardır. Dijital imza kağıt üzerindeki filigranın elektronik ortamdaki şekline benzetilebilir. Diğer bir öneri ise şifrelemedir, özellikle yayıncılar bu şifreleme olayına çok önem vermektedirler.

Dijital imza, holografik (3 boyutlu görüntü) bir veri gibi bir ses kaydına, video klibine ya da grafik bir görüntünün içine yerleştirilebilmektedir. Dijital imzanın karakterleri dokümanın içine dağıldığı için görülememektedir. Fakat bu dijital imza yöntemi yazılım programları, bilgisayar tabanlı metin dosyaları için çalışmayacaktır. Çünkü dokümandaki bir karakterin değişmesi içeriği değiştirecektir ve metin dosyasında hatalar oluşarak program kullanılamaz bir hale gelecektir (Copyright's New... 1996).

Telif haklarının ihlalini önlemeyle ilgili diğer bir öneri ise şifrelerdir, şifreler bir web sayfasına erişmek için kayıt olmak ve kullanıcı kodu almak şeklinde gerçekleştirilebilir (Weiner 1997).

Kullanımı takip edebilen, ölçülebilen özel bilgisayar çipleri de bir çözüm olabilir. Telif hakkı içeren bilginin içerisine özel bir veri yerleştirilerek bilgisayar tarafından kontrolü sağlanabilir (Weiner 1997).

DİJİTAL ÖDEME SİSTEMLERİ

Elektronik ortamda sadece bilginin mülkiyet hakları değil ödemesi de bir sorundur. Dijital ödemenin nasıl olacağı, hangi sistemin daha güvenilir olduğu henüz çözüme kavuşmuş değildir. Fakat konuyla ilgili bazı modeller vardır ve servise abone olunması ve hizmet veren tarafta hesabınızın olması bunlardan birisidir. Tıpkı KR-Dialog, CompuServe veya LEXIS/NEXIS de olduğu gibi. Bu sistemin çalışabilmesi için kullanıcının daima bu hizmete ihtiyacının olması ve hizmet sağlayıcının da kullanıcıyı iyi tanıması gerekmektedir. Eğer bu hizmet sürekli kullanılmıyorsa sistem çalışmamaktadır.. akat asıl problem siteleri arada bir kullanan kişilerin ödemesinin nasıl olacağıdır. Bununla ilgili de bazı yaklaşımlar mevcuttur (Hyams 1995:168). Merkezi hesaplama yöntemi bunlardan birisidir. Klasik ödeme yollarından Visa ve Master Card gibi kredi kartları ile çalışan sistemler herkes tarafından bilinmekte ve bu bağlamda zaten herkes tarafından kullanılmaktadır. Fakat bazı sınırlamaları vardır. Öncelikle karşı tarafın yani veren tarafın önceden kaydını yaptırmış olması gerekmektedir, bu zorunludur ve zaman isteyen bir şeydir. Ve ayrıca gerekli güven sağlanmışsa ve yeterli miktarda para mevcutsa yaptırılabilir.

İkinci sorun da güvenlik sorunudur. Normal ortamda siparişinizin posta adresinize gelmesinde fazla bir karışıklık yaşanmamakta ama adres elektronik olduğunda yani elektronik adrese bilgi aktarılmasını istediğimizde, ortam sanal olduğu için güvenlik büyük önem kazanmaktadır. Mesela bilgilerin çalınması gibi bir durumla karşılaşılabilir. Bu gibi sorunlar için önerilen yaklaşımlardan birisi, kişisel bilgilerin kodlanmasıdır. Böylece başkaları tarafından anlaşılması engellenmektedir. Bunu için Microsoft ve Visa "Güvenli Alış-Veriş Teknolojisi" adlı bir sistem geliştirmişlerdir. Sistemde bir alış-veriş teknolojisi vardır ve ödeme yapan kişinin kimliği elektronik olarak kontrol edilmektedir (Hyams 1995:168). Yalnız şu da var ki, güvenlik sorununun halledilmiş olması herşeyi çözmektedir, küçük miktarlar için kredi kartına dayalı bir ödeme sistemi uygun değildir.

Diğer bir sistem de elektronik jetonlardır. Bunlara; DigiCash, CyberCash ve NetCash örnek olarak verilebilir. Ağ kullanıcıları, bilgisayarlarına bir yazılım yüklemekte ve bu yazılımı kullanarak merkezi bir bankadan ya on-line ya da e-posta yoluyla elektronik jeton alarak bunları daha sonra sistemde kullanmaktadır. DigiCash'in sistemi kullanıcı bilgisayarındaki Dos, Windows, Macintosh ve Unix tabanlı birçok işletim sisteminde kullanılabilir (Hyams 1995:169).

Daha fazla kabul görmüş diğer bir yaklaşım ise elektronik paradır. Bu sistemde bildiğimiz paranın halihazırda kabul görmüş versiyonu vardır. Birçok bankanın içinde bulunduğu bir konsorsiyum bu sistemlerden ilki olan "mondeks kartı" geliştirmiştir. Bu sistemde tüm kullanıcılar kendi banka hesaplarını kullanarak mondeks kartlarını kullanmaktadır. Ve bunu özel şubelerden veya telefon aracılığıyla ya da evdeki banka hizmeti servislerini kullanarak yapabilmektedirler. Mondeks kartı kullanıldıktan sonra özel bir çip ile üzerine dijital olarak imza atılmakta ve bu imza karşı tarafın mondeks kartı tarafından tanınmaktadır. Böylece araya üçüncü tarafın kartının girmesi yani paranın yanlış kişilere transferi engellenmektedir (Hyams 1995:169).

IBM'in Cryptolopes adlı bir kullanıcının bir program veya veriyi kullandığında yayıncının ya da eser sahibinin otomatik olarak ücret almasını sağlamak için tasarladığı bir programı da vardır (Copyright's ... 1996).

TÜRKİYE'DEKİ DURUM VE SONUÇ

Türkiye'de, konuya hukukî açıdan bakıldığında 1.1.1952 tarihinde yürürlüğe giren 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu" (FSEK) mevcuttur. FSEK'de 1983 ve 1995 yıllarında değişiklikler yapılmış ve 1995'deki değişiklikte "İlim ve Edebi Eserler" maddesine bilgisayar programları eklenmiştir, ama elektronik yayıncılıkla ilgili doğrudan bir madde bulunmamakta ve İnternet'ten bahsedilmemektedir.

İnternet'i Türkiye'de büyütmek amacıyla Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde "İnternet Üst Kurulu" adında bir komite kurulmuştur. Fakat bu komitenin çalışmaları, İnternet'in daha çok fiziki açıdan büyümesini ve yaygınlaşmasını hedefler bir görünümde. İçerik yani İnternette kullanılacak bilgi konusu geri plana atılmıştır. Bu tercih kurulun yapısından anlaşılmaktadır. Şöyle ki kurul; bürokratlar ve İnternet servis sağlayıcı şirketler, üniversitelerden ve kullanıcıları temsilen gelen teknik kişilerden oluşmaktadır. Ancak, yazar ve sanatçıları temsilen, telif hakları konusunu gündeme getirebilecek bir kişiyi bile içermemektedir (Acun 1998:6).

Ayrıca hazırlanmış bir "İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Ön Taslağı" vardır. Bu taslakta, her Türk vatandaşının bilgi edinme hakkına sahip olduğu belirtilmekle birlikte, elektronik bilgilerle ilgili herhangi bir madde yoktur. Yalnızca 3. Bölüm 16. maddede fikir ve sanat eserleriyle ilgili bilgi edinme başvuruları hakkında 5846 sayılı FSEK hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Telif hakları yasaları ile derleme yasaları arasındaki ilişkilerin yeniden belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü bir derleme kütüphanesi tarafından yasal olarak derlenen elektronik yayınların kullanıcıya açılması telif hakları sorununu beraberinde getirmektedir. Yani bu iki yasa birbiriyle çelişmektedir.

Telif haklarının ihlaliyle ilgili ağır yasal yaptırımlara başvurulabilmelidir.

Elektronik bilgi kaynaklarının hayatımıza girdiği ve özellikle bilimsel iletişimde öneminin her geçen gün biraz daha arttığı bilinmektedir. Fakat getirilerinin çok olması ya da iletişimdeki yerini almış olması, elektronik bilgi kaynaklarıyla ilgili hiç bir sorunumuz olmadığı anlamına gelmektedir. Üzerinde düşünülmesi ve sadece

düşünülmele kalmayıp icraata geçirilmesi gereken konular vardır. Bunlardan birisi de bu bilgi kaynaklarıyla ilgili entellektüel mülkiyet haklarıdır. Bilginin elektronik ortamda olması onun basılı ortamdakinden sahip olduğu bazı haklarının yok olması anlamına gelmemelidir. Konuyla ilgili düzenlemeler en kısa zamanda yapılmalıdır. Konu, yazarlar, yayıncılar, kütüphaneciler gibi birçok kesimi birden ilgilendirmektedir. Hatta ülkeler arasında bir güven unsuru haline dahi gelmiştir. Konuyla ilgili diğer ülkelere en çok baskı yapanlardan birisi de A.B.D.'dir. Elektronik bilgi kaynaklarının mülkiyet haklarıyla ilgili çözümler, elektronik bilginin karakteristiğinden ötürü ulusal olmaktan ziyade uluslararası olsa da, ülkeler arasında da konuyla ilgili yapılması gerekenler vardır. Türkiye'nin bunu yapabilmiş olduğu pek söylenemez.

Hem bilginin doğruluğu ve güvenilirliği, hem eser sahibinin, hem yayınevlerinin hem de bilgi edinme özgürlüğü olan kişilerin bu bilgi edinme hakları ihmal edilemeyecek kadar önemlidir. Bu yüzden zaman kaybetmeden konuyla ilgili daha kesin çözümlere ulaşılmalıdır. Aksi takdirde elektronik bilginin, bilimsel iletişime kazandırdıklarının bir anlamı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acun, Ramazan.(1998). "Internet ve Telif Hakları," **İLESAM Haber Bülteni** 8(45):5-6,10.
- Bendzsel, Miklos.(1998). **WIPO International Symposium on the Internet, Electronic Commerce and Intellectual Property.**
- "**Copyright's new digital guardians,**" (1996). [Çevrimiçi]
<http://www.businessweek.com/1996/19/b347474.htm>

- "**Copyright office initiates second "CORDS" test site for digital copyright registration and deposit system,**" (March,1997). [Çevrimiçi]
<http://lcweb.loc.gov/copyright/cords/cords2>
- Cornish, Graham.(1993). "Copyright management of document supply in an electronic age," **Interlending and Document Supply** 21(2):13-20.
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu,** (1995). Ankara:Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü.
- Hyams, Peter. (1995). "Online payment mechanisms," **Online&CDROM Review** 19 (3):168-170.
- Kurbanoğlu, S.Serap.(1995). "Elektronik uzayda suç ve ceza" **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi** 12(1/2):167-186.
- Norman, Sandy. (1994)."Electronic copyright:the issues", **IFLA Journal** 20(2)171-175.
- Samuelson, Pamela. (1991). "Is information property?", **Communications of the ACM** 34(3):15-18.
- . (1995)."Copyright and digital libraries", **Communications of the ACM** 38 (4).15-21,110.
- Tonta, Yaşar. (1997)."Elektronik yayıncılık, bilimsel iletişim ve kütüphaneler." **Türk Kütüphaneciliği** 11(4):305-314.
- Weiner, S.Robert.(1997). "Copyright in a digital age", **Online May**:97-102.